

ІІІ РОЗДІЛ. ІННОВАЦІЇ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ТА ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Марина Коновальчук,
м. Чернігів, Україна

УДК 378.094

СИНЕРГІЯ ФОРМАЛЬНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ

В статті розглядається питання про інтеграцію формального та неформального освіти при роботі з одареними студентами, майбутніми учителями початкових класів, аналізується досвід та перспективи в цьому процесі.

Ключевые слова: *формальное образование, неформальное образование, спецкурсы, тренинг-центр, одаренные студенты.*

The article discusses the problem of integration of formal and informal education while working with gifted students, future teachers of primary school, analyzed the experience and perspectives in this process.

Key words: *formal education, non-formal education, courses, training center, gifted students.*

Роль освіти у ХХІ ст. суттєво змінилася. Традиційна підготовка фахівців, які орієнтовані на формування знань, умінь та навичок у предметній сфері, дедалі більше відстає від сучасних вимог. В Україні проблема надання якісних освітніх послуг стоїть надзвичайно гостро. Вона пов'язана з необхідністю відходу від пострадянської свідомості, розвитку активних громадян із європейськими цінностями, бажанням самим здійснювати освітні перетворення засобами нових технологій, інтеграції науки, освіти, громадської діяльності.

Сучасний університет долучають до мережевої форми взаємодії з іншими науковими інституціями, поєднуючи завдання місцевого, національного та глобального рівнів. Також він має інтегрувати різні форми освіти (формальну, неформальну, інформальну) та здійснювати розвиток студентів як активних перетворювачів себе, міста, країни.

Сучасна людина має бути готовою до швидких змін та викликів, що виникають. Тому важливою ознакою розвитку громадянського суспільства стала освіта упродовж життя як ознака сталого розвитку суспільства. Європа це називає неформальною освітою та займається її розвитком впродовж десятиліть. У розвинених країнах, де класична освіта функціонує стабільно та успішно, основний акцент з боку держави здійснюють на підтримку неформальної освіти (тренінги, семінари, практики тощо). Така освіта допомагає сучасній людині швидко вдосконалювати професійні навички та отримувати нові знання. В Україні неформальну освіту здійснюють хаотично. Вона не має відповідної нормативної бази, а також відсутнє розуміння її важливості на сучасному етапі освітніх перетворень. Це зумовило необхідність нашого дослідження.

В Україні вища освіта є консервативною сферою, де повільно відбуваються зміни, що відображається на зниженні мотивації навчання студентів, майбутніх учителів. Особливо гостро відчувають кризу у вищій освіті обдаровані студенти, які чутливі до нових знань, інновацій, по-новому сприймають освітні процеси і є барометром якості викладання у ВНЗ.

Україна задекларувала бажання приєднатися до Європейської концепції освіти, що передбачає навчання впродовж життя. Інтеграція до ЄС вимагає визнання неформальної освіти

в Україні. Це передбачено Угодою про асоціацію, Рекомендаціями Європейської Ради про визнання неформальної освіти та навчання від 2012 року (Іван Крулько).

Розвитку неформальної освіти сприяють світові організації: ООН, ЮНЕСКО, Європейський Союз, Рада Європи та інші. Неформальна освіта більш розвинена в Європі. Вона сприймається європейськими роботодавцями на рівні з формальною освітою.

Розглянемо різницю між формальною та неформальною освітою.

Формальна освіта – це освіта, спрямована на отримання або зміну освітнього рівня, кваліфікацію у навчальних закладах і установах освіти згідно з визначеними освітньо-професійними програмами і терміном навчання, заходами державної атестації, що підтверджується отриманням відповідних документів про освіту.

Неформальна освіта – це здобуття знань, умінь та навичок для задоволення освітніх особистісних потреб, нерегламентоване місцем здобуття, терміном і формою навчання, заходами державної атестації.

Маючи значний потенціал і ресурс (студенти, які прагнуть удосконалювати практичні навички діяльності з дітьми) у педагогічному ВНЗ продовжують навчатися здебільшого за репродуктивною системою. Незважаючи на проголошення пріоритетів особистісно та компетентісно орієнтованого навчання, 70 % навчального часу студентів педагогічних університетів відведено на конспектування під диктовку лекцій або виконання самостійної роботи репродуктивними методами (переписування першоджерел, статей, розділів підручника). Також традиційною є система «вибіркові курси без вибору», низька якість викладання, відсутність міждисциплінарної комунікації та позитивного міжнародного співробітництва.

Ми вбачаємо можливість вирішення цієї проблеми в ефективному поєднанні якісної формальної та неформальної освіти, створенні креативного середовища розвитку для педагогічно обдарованих студентів.

На думку Михайла Сажнева, є три складники взаємопов'язаних компонентів системи вищої освіти: «РОБОТОДАВЕЦЬ – НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД – СТУДЕНТ».

У поєднанні вони утворюють живу систему, де кожен елемент підтримує постійні зв'язки з двома іншими. Суспільство, що гармонійно розвивається, природно зацікавлено в кожному з елементів, в їх успішному та достойному існуванні, взаємовпливі та комунікації. Серед форм організації вищої освіти виділяють світову академічну модель та радянську систему ВНЗ. Ці системи можна назвати антагоністичними [2]. З метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців і наближення української освіти до європейських стандартів, необхідним постає гармонійне поєднання формальної та неформальної освіти (обрання кращих світових зразків якості з урахуванням останніх освітніх світових тенденцій). Це сприятиме перебудові радянської системи навчання на європейську, завдяки конкуренції та можливості вибору.

При Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка четвертий рік функціонує Чернігівський регіональний центр Інституту обдарованої дитини НАПН України. Завдяки цьому успішно здійснюється синергія формальної та неформальної освіти педагогічно обдарованих студентів, майбутніх учителів початкових класів і вихователів ДНЗ. Проектування розвитку та фасилітація педагогічної обдарованості майбутніх учителів початкових класів здійснюють за такими напрямками:

– *формальна професійна* освіта студентів здійснюється у навчальному процесі під час викладання *курсів* («Педагогічна майстерність», «Вступ до спеціальності») та *спекурсів* («Розвиток обдарованості молодших учнів», «Розвиток обдарованості дошкільників», «Розвиток творчих здібностей молодших учнів», «Інноваційні технології підготовки майбутніх учителів до розвитку обдарованості молодших учнів»), упровадження проектної діяльності, а також введення інноваційних форм проведення занять (Open Space, World Café, event-marketing, speed dating).

– *неформальна освіта* студентів, що передбачає позанавчальну діяльність неформального об'єднання студентів – Академії креативності «Чернігівські ініціативні креативні

студенти» (ЧІКС; координатор М. Коновальчук) та функціонування тренінгових програм філіалу Київського тренінг-центру «Дельта» (м. Чернігів).

Академія креативності ЧІКС – це студентська ініціатива, середовище креативних і соціально активних студентів та науково-педагогічних працівників, які покращують власне життя та життя студентів й університету, а впродовж останніх декілька років суттєво впливають на розвиток міста. Основні напрями: педагогічне волонтерство, робота з переселенцями, синергія формальної та неформальної освіти, книговидавництво, соціальне підприємництво, отримання грантів на соціально-педагогічні проекти від міжнародних донорів та мерії міста.

Київський Тренінг-центр «Дельта» (м. Чернігів) – філіал, створений нещодавно як неформальний осередок освіти при Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка. Це соціальний бізнес-проект команди студентів та науково-педагогічних працівників, які прагнуть до якісних змін в освіті. Основна мета – це підвищення рівня розвитку студентів. Для виконання поставлених цілей запрошують кращих тренерів м. Чернігів та України з таких тем, як тайм-менеджмент, позитивна психотерапія, використання метафоричних асоціативних карт у професійній діяльності вчителя тощо.

Отже, світова тенденція сьогодення полягає у просуванні від конкуренції формальної та неформальної освіти до зближення і взаємодоповнення між ними. Неформальна освіта може бути полігоном для випробування методик та інструментів, які зможе взяти на озброєння формалізована освіта. Але необхідно пам'ятати, що, на відміну від формальної освіти, неформальна є не обов'язковою, а добровільною, що означає неможливість замінити чи витіснити наявну освітню інфраструктуру [1].

Використані літературні джерела

1. Гусейнова Е. І. Неформальна освіта як важливий елемент безперервної освіти [Електронний ресурс] / Е. І. Гусейнова, Ю. М. Лук'янова. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Pedagogica/4_106261.doc.htm. – Назва з екрана.

2. Сажнев М. Модернізація системи пострадянської вищої освіти та перехід до світової академічної моделі зі збереженням компонентів освітнього процесу [Електронний ресурс] / М. Сажнев // «Креативна деструкція»: інноваційні практики в академічних дослідженнях та викладанні : матеріали II-ї Міжнародної конф. (26–28 травня 2016 року). – Режим доступу: <http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/>. – Назва з екрана.

Bibliography

1. Huseinova E. I. Neformalna osvita yak vazhlyvyi element bezperervnoi osvity [Elektronnyi resurs] / E. I. Huseinova, Yu. M. Luk'yanova. – Rezhym dostupu: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Pedagogica/4_106261.doc.htm. – Nazva z ekrana.

2. Sazhniev M. Modernizatsiia systemy postradianskoi vyshchoi osvity ta prekhid do svitovoi akademichnoi modeli zi zberezhenniam komponentiv osvitnoho protsesu [Elektronnyi resurs] / M. Sazhniev // «Kreatyvna destrukttsiia»: innovatsiini praktyky v akademichnykh doslidzhenniakh ta vykladanni : materialy II-yi Mizhnarodnoi konf. (26–28 travnia 2016 roku). – Rezhym dostupu: <http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/>. – Nazva z ekrana.